

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“จิว” หรือที่เรียกกันในสมัยใหม่ว่า “อุปรากรจีน” นั้นนับเป็นสื่อสารการแสดงแขนงหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติจีน โดยมีที่มาจากการใช้แสดงประกอบพิธีกรรมเพื่อบูชาเทพเจ้า จิวในประเทศจีนได้รับความนิยมอย่างสูงและมีวิวัฒนาการต่อเนื่องมายาวนาน อาจสืบย้อนต้นกำเนิดของจิวไปได้ถึงสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ.. 618-907)

ก่อนหน้าที่จะเกิดเป็นจิว ประเทศจีนมีระบำรำฟ้อนพื้นเมืองประเภทต่างๆ และเมื่อพัฒนามาเป็นละครจีนหรือจิวอย่างสมบูรณ์แบบแล้ว จิวก็ได้รับความนิยมอย่างสูง เนื่องจากประกอบไปด้วยศิลปะหลายแขนงผสมผสานกันทั้งการขับร้อง การรำหรือนาฏลีลา การบรรเลงดนตรี รวมไปถึงการแสดงผาดโผนและศิลปะป้องกันตัวในละครแนวต่อสู้ เมื่อผ่านวันเวลาแห่งการสร้างสรรค์อันยาวนานจึงก่อรูปให้จิวมีแบบแผนหรือรูปลักษณะ (Formality) ที่ชัดเจนตายตัว แม้จะมีการพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาใหม่ แต่ก็ยังคงอยู่ในแบบแผนดั้งเดิม

ในการหาความรู้ที่ว่าด้วยความงามหรือที่เรียกกันว่าสุนทรียศาสตร์ นักคิดจำนวนไม่น้อยพยายามสร้างคำนิยามและค้นหาความงามในศิลปะแต่ละแขนง โดยต่างก็มีความเห็นที่หลากหลาย นักสุนทรียศาสตร์ส่วนหนึ่งเชื่อว่าความงามขึ้นอยู่กับการตีความของผู้เสพย์ศิลปะแต่ละคน ขณะที่นักคิดกลุ่มรูปลักษณะนิยม (Formalism) กลับพยายามค้นหารูปแบบความงามของศิลปะให้พ้นไปจากความเป็นอัตวิสัย

เมื่อพิจารณาเทียบกับจิวแล้ว สุนทรียภาพหรือความงดงามของจิวที่ปรากฏนั้นเป็นความงามที่มีกรอบแบบแผนในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวความคิดของกลุ่มรูปลักษณะนิยม ดังนั้นแล้วจึงอาจเรียกได้ว่าจิวมีรูปลักษณะแห่งความงามหรือเรียกว่าเป็น “สุนทรียรูป” (Aesthetic Formality) ซึ่งถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของการแสดง

ปัจจุบัน จิวยังคงเป็นนาฏกรรมที่ได้รับความนิยมสูงในประเทศจีน อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่ความนิยมในประเทศเท่านั้น หากแต่จิวและภูมิปัญญาอื่นๆ ของจีนยังได้เผยแพร่สู่ดินแดนต่างๆ ที่มีคนจีนย้ายถิ่นฐานไปตั้งถิ่นฐาน เช่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นดินแดนที่ชาวจีนเดินทางมาค้าขายพร้อมกับเผยแพร่วัฒนธรรมตั้งแต่สมัยราชวงศ์จีน (221-206 ก่อน ค.ศ.) ชาว

พื้นเมืองก็ได้รับเอาวัฒนธรรมจีนมาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (บังอร ปิยะพันธุ์, 2537) เช่นในอินโดนีเซียมีจิวหนุ่เซิต ในกัมพูชาก็มีจิวที่รับมาจากเวียดนามอีกทอด (Miettinen, 1992) ในประเทศลาวมีจิวตู้หรือจิวหนุ่กระบอกที่จัดแสดงในจอตู้ (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2535) ขณะที่สิงคโปร์ก็มีจิวหนุ่กระบอก (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2528) เป็นต้น เช่นนี้แล้วกระแสการวัฒนธรรมจิวก็ได้แผ่กระจายไปทั่วภูมิภาค

กล่าวสำหรับในประเทศไทย เรามีการติดต่อสื่อสารกับจีนมาเนิ่นนาน โดยเฉพาะในเชิงการค้าพาณิชย์นับแต่ยุคสุโขทัยเป็นอย่างช้า นอกจากนี้ยังมีชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรไทยหลายครั้งหลายคราด้วยกัน ดังนี้แล้วสื่อสารการแสดงหรือนาฏกรรมของจีนอันเป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งย่อมเคลื่อนย้ายตามชาวจีนมาด้วย เชื่อกันว่าจิวเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างช้าที่สุดก็หลังจากที่ชาวจีนมีการตั้งหลักฐานมั่นคงแล้ว (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2522)

อย่างไรก็ตาม จิวในประเทศไทยเพิ่งมามีบันทึกกล่าวถึงเป็นหลักฐานเก่าแก่ที่สุดก็ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์แห่งกรุงศรีอยุธยา จิวที่เข้ามาเมืองไทยในเวลานั้นเป็นคนจิวจากประเทศจีน ต่อมาเมื่อมีการตั้งคณะจิวในประเทศไทย ก็มีคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งเป็นลูกหลานของคนในคณะจิวเป็นผู้แสดงสืบทอดกันมา จวบจนปัจจุบันนักแสดงจำนวนไม่น้อยที่เป็นคนไทยจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

การแสดงจิวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยอย่างน้อยก็สี่ร้อยปีนับแต่ปรากฏหลักฐานครั้งแรก จิวเป็นศิลปะที่เต็มไปด้วยความงดงามและเป็นเช่นเดียวกับสื่อสารการแสดงอื่นในประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลง มีทั้งยุครุ่งเรืองและช่วงที่เสื่อมความนิยม ดังนั้นจึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาว่าจิวในปัจจุบันมีสุนทรียรูปของการแสดงในฐานะที่เป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งอย่างไรบ้าง มีลักษณะอันแตกต่างไปจากอดีตหรือไม่ ผู้ชมสามารถเสพย์สุนทรียรสและทำความเข้าใจกระบวนการสื่อความหมายนั้นได้หรือไม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการก้าวเข้าสู่อาชีพการแสดงจิว คุณสมบัติพื้นฐาน รวมถึงการฝึกฝนเพื่อเป็นนักแสดงจิว
2. เพื่อศึกษาสุนทรียรูปของสื่อสารการแสดงจิวของคนไทย ซึ่งถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบต่างๆ

3. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อความหมายของสื่อสารการแสดงงิ้วในปัจจุบันว่ามีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
4. เพื่อศึกษาความเข้าใจของผู้ชมที่มีต่อกระบวนการสื่อความหมายในสื่อสารการแสดงงิ้ว หากกระบวนการสื่อสารนั้นมีความแตกต่างจากในอดีต

3. ปัญหานำวิจัย

1. นักแสดงงิ้วชาวไทยมีคุณสมบัติพื้นฐานและวิธีการฝึกฝนเพื่อเป็นนักแสดงงิ้วอย่างไร
2. สื่อสารการแสดงงิ้วของคนไทยมีสุนทรียรูปซึ่งถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบต่างๆ อย่างไร
3. สื่อสารการแสดงงิ้วของคนไทยในปัจจุบันมีกระบวนการสื่อความหมายต่างไปจากอดีตหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
4. หากกระบวนการสื่อความหมายมีการเปลี่ยนแปลง ผู้ชมสามารถเข้าใจกระบวนการสื่อความหมายที่เปลี่ยนไปนั้นได้หรือไม่

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเพียงการศึกษางิ้วแต่จิวในประเทศไทยเท่านั้น ไม่รวมถึงงิ้วประเภทอื่นเช่นงิ้วไหหลำ เหตุเพราะงิ้วแต่จิวเป็นงิ้วที่ได้รับความนิยมและมีมากที่สุดในประเทศไทย แต่จะมีการกล่าวเปรียบเทียบหรือแสดงความเกี่ยวเนื่องกับงิ้วไหหลำ งิ้วแต่จิวในประเทศจีน และงิ้วประเภทอื่นในประเทศจีนบ้างตามความเหมาะสม
2. งิ้วที่ศึกษาจำกัดขอบเขตเพียงงิ้วซึ่งแสดงโดยคณะงิ้วอาชีพและแสดงเป็นปกติ ในขณะที่งิ้วการกุศล หรืองิ้วที่จัดแสดงในโอกาสพิเศษอาจนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบ แต่ไม่ใช่เป้าหมายหลักของการวิจัยครั้งนี้
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ภาคสนามอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการเก็บข้อมูลจากภาคสนามนั้นจะเจาะเฉพาะพื้นที่ในกรุงเทพฯ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการแสดงงิ้วมากที่สุด

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นใช้คำที่ออกเสียงเป็นภาษาจีนกลาง (แมนดาริน) กับภาษาแต้จิ๋วเป็นหลัก โดยคำออกเสียงภาษาจีนกลางจะใช้เป็นลักษณะตัวเอก ในการกล่าวถึงประเทศจีนและจิวปักกิ่ง ส่วนคำภาษาแต้จิ๋วอันเกี่ยวข้องกับจิวแต้จิ๋ว คำที่เป็นที่นิยมใช้อยู่แล้วในประเทศไทย รวมถึงคำที่เป็นชื่อเฉพาะบางอย่างเช่นชื่อคน ชื่อสถานที่ ซึ่งนิยมเรียกเป็นภาษาท้องถิ่น จะใช้เป็นลักษณะตัวอักษรปกติ ซึ่งสามารถเทียบเคียงคำอ่านภาษาแต้จิ๋วกับภาษาจีนกลางได้ที่ภาคผนวก ค ซึ่งว่าด้วยอภิธานศัพท์

2. คำอ่านภาษาจีนกลางที่สะกดเป็นอักษรไทยจะยึดตามหลักของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักนายกรัฐมนตรื เป็นหลัก

3. การถอดเสียงภาษาจีนกลางเป็นอักษรโรมันจะยึดตามหลัก Pinyin Romanization อันเป็นระบบที่ใช้ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่วนคำบางคำซึ่งเป็นข้อมูลจากเอกสารหรือชื่อเฉพาะของชาวไต้หวัน การถอดเสียงเป็นระบบ Wade-Giles ซึ่งเป็นระบบที่ใช้ในไต้หวัน

4. คำอธิบายศัพท์และคำอ่านของศัพท์ต่างๆ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้พจนานุกรมอ้างอิงดังนี้

1) พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่ โดย เรียงชัย เขียววรเมธ (2537) เป็นพจนานุกรมที่ถอดเสียงเป็นภาษาจีนกลาง

2) พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับปรับปรุงใหม่ โดย ชวน เขียวโชติ (2515) เป็นพจนานุกรมที่ถอดเสียงเป็นภาษาจีนแต้จิ๋วและจีนกลาง

6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

□ **สุนทรียรูป (Aesthetic Formality)** หมายถึง แบบแผนหรือรูปลักษณะของความงามซึ่งถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของจิว

□ **จิว** หมายถึง สื่อสารการแสดงประเภทหนึ่งอันเป็นศิลปะประจำชาติของจีน ประกอบไปด้วยการผสมผสานของศิลปะหลายแขนง ทั้งการขับร้อง การระบำรำฟ้อน การบรรเลงดนตรี นอกจากนี้ยังอาจประกอบด้วยศิลปะการป้องกันตัวและกายกรรม บางครั้งเรียกอุปรากรจีน และแบ่งออกได้เป็นจิวหลวงกับจิวท้องถิ่น สำหรับการวิจัยครั้งนี้หมายความถึงเพียงจิวแต้จิ๋วซึ่งเป็นจิวท้องถิ่นประเภทหนึ่งเท่านั้น

□ **สื่อสารการแสดง** หมายถึง การสื่อสารประเภทหนึ่งที่ใช้การแสดงเป็นการถ่ายทอดสาร สำหรับการวิจัยครั้งนี้อาจใช้แทนด้วยคำว่า ละคร อุปรากร นาฏกรรม หรือมหรสพ

□ **สื่อสารการแสดงงิ้วของคนไทย** หมายถึง การแสดงงิ้วที่แสดงโดยคนไทยซึ่งไม่ใช่คนไทยเชื้อสายจีนหรือไม่รู้ภาษาจีนมาก่อน

□ **ละครบุน หรือ งิ้วบุน** หมายถึง การแสดงงิ้วที่มีแนวเรื่องที่ไม่เน้นเรื่องราวการต่อสู้หรือทำศึกสงคราม อาจเป็นเรื่องครอบครัวแนวละครชีวิตซึ่งเน้นบทขับร้องเป็นหลัก บางครั้งเรียกว่า "งิ้วเพลง" หรือ "งิ้วชีวิต"

□ **ละครบู๊ หรือ งิ้วบู๊** หมายถึง การแสดงงิ้วที่มีแนวเรื่องเกี่ยวข้องกับการต่อสู้หรือทำสงคราม

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการสร้างความเข้าใจสุนทรียรูปในกระบวนการสื่อความหมายของการแสดงงิ้วและความเปลี่ยนแปลงจากการแสดงในอดีตที่แสดงโดยคนจีนเป็นส่วนใหญ่
2. เป็นการสร้างองค์ความรู้เรื่องงิ้วในฐานะสื่อสารการแสดงประเภทหนึ่ง
3. เป็นแนวทางการศึกษาสื่อสารการแสดงประเภทอื่นๆ ในประเทศไทย
4. เป็นการสร้างความเข้าใจสถานภาพของสื่อสารการแสดงงิ้วในประเทศไทยปัจจุบันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาจิ้งในเชิงวิชาชีพ